

1 พ.ย.2557 เป็นต้นไป เชื่อนใหญ่ในประเทศ จะเหลือปริมาณน้ำรวมกันไม่เกิน 14,400 ล้านลูกบาศก์เมตร น้ำขนาดนี้เพียงพอแค่สำรองไว้ใช้อุปโภคไปจนถึงฤดูฝนปีหน้าเท่านั้น

นอกจากไม่พอต่อการทำนาปรัง ยังไม่พอต่อการเลี้ยงปลาในกระชังของเกษตรกรหลายจังหวัด รัฐบาลจึงประกาศเตือน หากชาวนาและผู้เลี้ยงปลาในกระชังไม่เชื่อฟังและได้รับความเสียหาย ทางรัฐบาลจะไม่ให้การเยียวยา เพราะถือว่าได้มีการแจ้งให้ทราบแล้ว

หลังรับทราบประกาศ อารีย์ เกตุแก้ว ชาวบ้านหมู่ 3 ต.บึงบา อ.หนองเสือ ปทุมธานี หนึ่งในครอบครัวซึ่งมีอาชีพเลี้ยงปลาในกระชัง แสดงออกซึ่งสีหน้าเป็นกังวลแกมผิดหวังเล็กน้อย

“ปลาในกระชังเป็นของน้องชายเขาเป็นคนขยัน ทุกเช้าหลังจากให้อาหารปลาด้วยข้าวสุก แหน และอาหารเม็ดแล้ว จะออกไปรับจ้างทำนาต่อ ได้ค่าจ้างวันละ 350 บาท”

เธอว่า ปลาในกระชังตัวใหญ่สุดหนักตัวละครึ่งกิโลกรัม เคยจับขายได้ถึง กก.ละ 100 บาท โดยมีผู้มาซื้อไปทำปลาตากแห้งทำให้น้องชายของเธอมีรายได้เสริมจากการเลี้ยงปลา ในระดับที่น่าพอใจ

แต่หากฤดูแล้งปีหน้า ไม่มีน้ำพอให้เลี้ยง ครอบครัวของเธอคงต้องหยุดเลี้ยงปลาไปโดยปริยาย ครั้นจะออกไปรับจ้างทำนาหาเลี้ยงชีพ ก็ไม่มีน้ำพอให้ทำนาอีกในที่สุด อารีย์จึงฝากคำถามไปยังรัฐบาล “ดู 1” ว่า จะหาทางออกให้ครอบครัวของเธออย่างไร

“อู” บอกว่า ถ้าเขื่อนไม่ยอมปล่อยน้ำลงมาจนน้ำแห้งเกือบขุดคลอง จะเลี้ยงปลาในกระชังไม่ได้เพราะถ้าน้ำน้อยไปนอกจากน้ำจะมีอุณหภูมิสูงกว่าปกติ กันกระชังซึ่งเป็นตาข่ายยังติดพื้นคลอง ซึ่งเป็นโคลน ปลาที่เลี้ยงในกระชังจะเมาน้ำขึ้นโคลนตาย

วิกฤตปีหน้าแล้งจัด กระชัง-นาปรังอ่วม

ศิริพร นิลประภา หรือ “อู” ชาวบ้านหมู่ 7 ต.กุ่มหัก อ.หนองแค สระบุรี เจ้าของกระชังปลานิลมือใหม่เพิ่งหัดเลี้ยง จำนวน 8,000 ตัว มีสีหน้าออกกังวลอีกราย หลังรู้ว่าปีหน้าจะแล้งจัด

“อู” บอกว่า เธอเพิ่งหมดเงินไปกับการลงทุนสร้างกระชังปลา (4 กระชัง) ค่าลูกพันธุ์ปลา รวมทั้งค่าอาหารเม็ดสำหรับใช้เลี้ยงปลา เบ็ดเสร็จควักจ่ายไป แสนกว่าบาท

“เพิ่งจะจับปลาขายรอบแรกได้หนเดียวแถมยังขายปลาในช่วงราคาตกอีกต่างหาก ได้เงินมายังไม่ถึงสามหมื่นบาท ถ้าสุดเพิ่งจะลงพันธุ์ปลารอบสองไปเมื่อเร็วๆนี้ แล้วนี้ทางการยังจะปล่อยให้เราต้องเผชิญกับปัญหาน้ำแล้ง โดยไม่คิดจะหาทางช่วยกันบ้างเชียวนะหรือ”

เธอว่า โดยทั่วไปคนที่หันมาเลี้ยงปลาในกระชังแทนที่จะไปเลี้ยงตามบ่อ โดยมากเป็นผู้ที่มีบ้านเรือนอยู่ติดริมแม่น้ำลำคลอง แต่ไม่มีที่ดินมากพอจะขุดเป็นบ่อเลี้ยงปลา

การเลี้ยงปลาในบ่อ ซึ่งเลี้ยงในสภาพน้ำนิ่งเทียบกันชนิดต่อชนิดพันธุ์ปลา เลี้ยงปลาบ่อจะมีต้นทุนถูกกว่าเลี้ยงในกระชัง

“เลี้ยงในกระชัง ต้องเลี้ยงด้วยอาหารเม็ดสำเร็จรูป ไม่จั่นอาจทำให้แม่น้ำลำคลองบริเวณที่เลี้ยงเน่าและถูกชาวบ้านที่ใช้น้ำละแวก

นั้นร้องเรียน ไม่เหมือนเลี้ยงปลาในบ่อ มีต้นทุนสูงกว่า เพราะปลากินอาหารได้หลายอย่าง ทั้งเศษรำ เศษข้าวโพด เศษมัน หรือปลาป่น ซึ่งถูกกว่าอาหารเม็ด น้ำจะมีกลิ่นบ้างก็ไม่เป็นไร”

“ปลาแต่ละอย่าง เลี้ยงในบ่อกับเลี้ยงในกระชังก็ต่างกัน ถ้าเลี้ยงในบ่อขนาดใหญ่มาก สามารถเลี้ยงรวมกันได้ ทั้งปลานิล ตะเพียนสวย ยี่สก และปลาจีน เพราะพวกนี้เป็นปลากินพืชเหมือนกัน แต่ถ้าจับเอาปลาพวกนี้มาเลี้ยงรวมกันในกระชัง ซึ่งโดยมากกว้างแค่ 25 ตารางเมตร ถือว่าแคบเกินไป จึงเลี้ยงไม่ได้”

“อุ” บอกว่าคนที่เพิ่งเป็นมือใหม่หัดเลี้ยงปลากะชังมักฝึกปรือด้วยการเริ่มเลี้ยง ปลานิล ก่อน เพราะเป็นปลาที่ทนทาน ดูแลง่ายกว่าปลาอื่น แถมปลานิลที่เลี้ยงในกระชัง ซึ่งมีน้ำไหลผ่านตลอด จะมีลำตัวที่ใสสะอาด ดูน่ากินกว่าปลานิลตัวล้าที่เลี้ยงในน้ำนิ่งตามบ่อ ราคาปลานิลกระชังจึงแพงกว่า

ปลายอดนิยมนัดมาที่นิยมเลี้ยงกันมากตามกระชัง คือ ปลาหีบหิม “อุ” ว่า ปลาหีบหิมอ่อนแอกว่าปลานิล แต่ก็มีความโดดเด่นตรงที่มีเนื้อนุ่มและหวานกว่าปลานิล ราคาขายจึงแพงกว่า

ยากขึ้นไปอีกขั้นคือเลี้ยงปลาตะเพียน ในกระชังเธอว่า สมมติถ้าเจอฝนตกหนักบนภูเขา มีน้ำป่าสาดลงสู่ทุ่งนา ไหลบ่าลงมาอย่างแรง และรวดเร็ว ปลาตะเพียนในกระชังจะหนีน้ำตายก่อนใครเพื่อนเพราะปรับตัวไม่ทัน

ที่จะโดนน้ำนั้นก็เป็นรายถัดมาคือปลาหีบหิมและปลานิลตามลำตัวของความทนทาน และความสามารถในการปรับตัว

ใช่เพียงปัญหาน้ำเหนือไหลบ่า น้ำป่าไหลหลาก มีผลต่อความอยู่รอดของปลาในกระชังและเงินในกระเป๋าสองเจ้าของกระชังปลาเท่านั้น ยามน้ำแล้ง หรือเหลือน้อยจนเกือบขอดก้นคลองก็ส่งผลเสียไม่แพ้กัน

“อุ” บอกว่าถ้าเขื่อนไม่ยอมปล่อยน้ำลงมาจนน้ำแห้งเกือบขอดคลองจะเลี้ยงปลาในกระชังไม่ได้

“เพราะถ้าน้ำน้อยไป นอกจากน้ำจะมีอุณหภูมิสูงกว่าปกติกัน กระชังซึ่งเป็นตาข่ายยังติดพื้นคลอง ซึ่งเป็นโคลน ปลาที่เลี้ยงในกระชังจะเมาน้ำขึ้นโคลนตาย”

สถานการณ์เช่นนี้เธอว่ารายไหนที่รายนั้นภาษาชาวกระชังปลาเรียกกันว่า “ต้องแขวนกระชังรอลูกเดียว” รอจนจนกว่าจะมีน้ำพออีกหนเพราะถ้าขึ้นคันตื้นสูงเสี่ยงเสี่ยงต่อแบบวัดดวงจากประสบการณ์หลายๆรายที่ผ่านมา ทั้งปลาและเจ้าของกระชัง...ไม่มีใครรอด

“คนอื่นจะหาทางแก้กันยังไม่รู้ ส่วนฉันคิดเอาไว้แล้ว ถ้าปีหน้าต้องแขวนกระชังรอ ก็จะทำเฉกาวีขาย”

อำพล อัจฉากร นายกองการบริหารส่วนตำบลวังน้อย อ.วังน้อย พระนครศรีอยุธยา แม้จะมีตำแหน่งใหญ่โต แต่เขายึดอาชีพทำนามานานกว่า 45 ปี และยังคงดำรงสถานะชาวนามาตราบนานทุกวันนี้

เขาบอกว่าปกติผืนนาในท้องที่ตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย หากปีไหนฝนชุกจะมีน้ำท่วมขังตามทุ่ง โดยทั่วไปชาวนาจะเริ่มหว่านข้าวในช่วงลอยกระทง (เดือนพฤศจิกายน) แล้วไปเก็บเกี่ยวราวเดือน มี.ค.-เม.ย.ของปีถัดไป หลังจากเกี่ยวข้าวเสร็จ จะเริ่มทำนาต่อทันทีเพื่อรอไปเกี่ยวรอบที่สอง ราวเดือน ก.ค.-ส.ค.

“รอบทำนาปีละ 2 หนแบบนี้ เป็นเช่นนี้มาช้านาน แต่บังเอิญปีนี้ฝนตกน้อย น้ำในทุ่งจึงไม่มี นาฝั่งเราต้องรอน้ำที่ส่งผ่านมาจากอำเภอนองแคอีกที ฉะนั้นถ้าเริ่มหว่านข้าวเดือน ต.ค.ปีนี้จะต้องไปรอเกี่ยวช่วงเดือน ก.พ.ปีหน้า แต่หลังจากนั้นจะไม่มีน้ำเหลือพอให้ทำนาปรังต่ออีกรอบแล้ว” นายกพลชี้ให้เห็นวิถีชีวิตนี้

“ช่วงนี้ไปทางไหนมีแต่เสียงชาวบ้านบ่น ดูทำนาถัดไปช่วงมีนาคมปีหน้าถ้าทำนาไม่ได้ จะให้ไปทำอะไรกัน สภาพดินแถวนี้ต่างกับทางอีสาน แถวนี้เป็นดินเหนียว อีสานเป็นดินปนทราย ถ้าไม่ทำนาเขายังเปลี่ยนไปปลูกข้าวโพดปลูกอ้อยได้เพราะไม่ต้องใช้น้ำมาก แต่ดินเหนียวหมดสิทธิ์ ต้องรอน้ำฝนอย่างเดียว”

นายกพลทิ้งท้ายว่า หนึ่งในทางรอดที่เหลือไม่มากนักสำหรับชาวนาละแวกวังน้อยก็คือ คงต้องออกไปหางานรับจ้าง เช่น รับจ้างฉีดยาฆ่าหญ้าตามคันนา ได้ค่าแรงวันละ 200-300 บาท แต่ปัญหาใหญ่อยู่ที่ ถ้าทุกรายขาดน้ำ ทำนาไม่ได้เหมือนกันหมด จะไปรับจ้างใคร

“ขอฝากเรียนถามไปถึงรัฐบาลด้วยว่า ท่านจะแก้ปัญหาให้พวกผมยังไง” นายก อบต.วังน้อย ทิ้งท้าย.